

A Román Kommunista Párt története megírásának útján

A IX. kongresszus a Román Kommunista Párt ideológiai tevékenységének egyik időszerű feladatákként jelölte meg a párt történetének megírását. Olyan mű elkészítését, amely a romániai munkásmozgalom kezdeteitől kiindulva bemutatja a munkásosztálynak, a kommunista pártnak — a nép társadalmi és nemzeti felszabadulásaért folytatott harc szervezőjének és vezetőjének — egész útját, szoros kapcsolatban országunk fejlődése minden egyes szakaszának politikai, gazdasági és társadalmi valóságával.

A párttörténet megírását az RKP politikai tevékenységének nagyméretű fokozódása, egész népünk szocializmust építő munkájának lendülete, a társadalmi fejlődés objektív körülményei tették szükségszerűvé. Egy tudományos alapon megírt párttörténet hiányában az RKP történetének tanulmányozása nagyrészt azoknak a broszúrákban megjelent leckéknek és konzultációs anyagoknak az alapján történt, amelyeket az RKP Központi Bizottsága mellett működő Történelmi és Társadalompolitikai Tanulmányi Intézet munkatársai dolgoztak ki. Ezek a tanulmányok a Politikai Kiadó gondozásában, 1960-ban *Leckék az RMP történetét tanulmányozók részére* címmel könyv formájában is megjelentek. Erről a kézikönyvről, amely kétségtelenül hasznos volt pártunk propaganda-tevékenysége kibontakozásának folyamatában, csakhamar kiderült, hogy nélkülözi a kellő tudományos alapokat, s az RKP történetének fontos kérdéseit és eseményeit sok esetben dogmatikusan, leegyszerűsítve, egyoldalúan, a történelmi valóság nem teljes figyelembevételével tárgyalja.

A IX. pártkongresszus, valamint az RKP ezt követően megjelent dokumentumai, főleg pártunk főtitkárának, Nicolae Ceaușescu elvtársnak a különböző alkalmakkor elhangzott beszédei értékes útbaigazítást adnak párttörténészeinknek arra vonatkozólag, hogyan kell a párttörténet kidolgozására irányuló kutató- és értékelő munkát végezni.

Mivel az RKP folytatója annak az évszázados harcnak, amelyet a nép vívott az ország függetlenségéért, a társadalmi igazságosság érvényesüléséért, a román nemzet s az egységes nemzeti állam kialakulásáért, az együttélő nemzetiségek egyenjogúsításáért, a társadalmi fejlődés meggyorsításáért és Románia haladásáért a civilizáció útján, „a munkásosztály, a szocialista mozgalom, a kommunista párt harcának történetét az ország általános gazdasági és társadalmi fejlődésével összefüggésben kell bemutatni, szoros kapcsolatban a társadalom fejlődéséhez hozzájáruló többi forradalmi, demokratikus és haladó erő tevékenységével“ (Nicolae Ceaușescu: *A Román Kommunista Párt — a román nép forradalmi és demokratikus harcának, a romániai munkás- és szocialista mozgalom hagyományainak folytatója*. Bukarest,

1965). Ami pedig a történelmi események elemzésének, értékelésének és bemutatásának módját illeti, azokat — amint arra Nicolae Ceaușescu elvtárs rámutatott — „tudományosan, objektíven, a maguk sokrétűségében csakis a dialektikus és történelmi materializmus, a legelőrehaladottabb világ- és életszemlélet fényében értelmezhetjük“.

Valóban, csak az ország általános gazdasági és társadalmi fejlődésével összefüggésben s a dialektikus és történelmi materializmus alapján érthetjük meg a maga teljességében a román nép és az együttélő nemzetiségek forradalmi harcát a demokráciáért, a békéért s a társadalmi haladásért, a munkásosztálynak és élcsapatpártjának szerepét a politikai élet kibontakozásában, a társadalom forradalmi átalakításában, mérhetjük fel helyesen a nép forradalmi és haladó erőinek hosszú és nehéz útját, a munkásosztály fejlődését, az RKP történetét. E fontos elvi útmutatások parancsoló szükségességgé tették, hogy történészeink és általában a társadalomtudományok kutatói az eddiginél nagyobb gondot fordítsanak a forradalmi munkásmozgalom, a kommunista párt története reális felmérésére. Tisztázni kellett olyan alapvető kérdéseket, mint: a forradalmi demokratikus mozgalom és a szocialista mozgalom viszonya; az első munkásszervezetek jellege és történelmi szerepe; a munkásosztály első politikai pártjának, a szociáldemokrata pártjának a helye a forradalmi munkásmozgalmában; a nemzeti és társadalmi felszabadításért vívott harc kölcsönhatása; a haladó nemzeti burzsoázia szerepe az ország történetében; a polgári és földesúri politikai pártok, valamint a keretükben fellépő különböző csoportok tevékenysége és jellege; a kormányok és a Románia kül- és belpolitikájának alakításához hozzájáruló személyiségek történelmi szerepe; Románia helye a kapitalizmus világrendszerében.

Történészeink és tudományos kutatóink a párt irányelveit szem előtt tartva elmélyült kutatómunkát folytatnak, amelynek eredményeként az utóbbi években egész sor ilyen témájú tanulmány, monográfia és cikk jelent meg. Ezek közül különösen figyelemre méltók a következők: I. Cojocaru—Z. Ornea: *Falansterul de la Scăieni* (1966); Nicolae Copoiu: *Refacerea Partidului Social-democrat din România* (1966); Ion M. Oprea: *Nicolae Titulescu* (1967); Marea răscoplă a țăranilor din 1907 (1967); Al. Gh. Savu: *Dictatura regală 1938—1940* (1970); *Unirea Transilvaniei cu România. 1 decembrie 1918* (1970); *August 1944 — mai 1945* (1969); Mircea Mușat: *Principalele partide ale claselor dominante și activitatea lor între anii 1918—1921* (*Anale de istorie*, 1969. 6); Ladislau Bányai—Al. Porțeanu: *Lupta mișcării muncitorești transilvănene pentru făurirea statului național unitar* (*Lupta de clasă*, 1968. 11); V. Axenciuc: *Evoluția economiei românești în anii 1918—1938* (*Anale de istorie*, 1966. 6); Nichita Paraschiva—Marin Popescu: *Transformări agrare în România în anii 1944—1947* (*Anale de istorie*, 1969. 1); Georgescu Titu: *De la revoluționarii democrați la întiiul partid politic al clasei muncitoare — P.S.D.M.R.* (*Anale de istorie*, 1970. 3).

A felsorolt monográfiák, tanulmányok és cikkek, valamint azok, amelyekről helyszűke miatt itt nem történt említés, az eddigieknél dokumentáltabban, elmélyültebben és nagyobb tudományos igényességgel elemzik, mutatják be Románia legújabbkori történetének főbb eseményeit és az egyes történelmi szakaszok fontosabb kérdéseit. Ezzel nagymértékben hozzájárulnak hazánk forradalmi munkásmozgalmához, az RKP történetének teljesebb megismeréséhez és reálisabb értékeléséhez.

A romániai forradalmi munkásmozgalom, a kommunista párt történetének hazánk általános történetével szoros kapcsolatban való bemutatása kétségtelenül párttörténészeink fontos feladata, ez azonban megköveteli országunk, forradalmi munkásmozgalmunk helyének és kapcsolatainak pontos meghatározását is Európa

népeinek általános történetében. Ilyen vonatkozású értékes tanulmányok az utóbbi években: Ion Popescu-Puțuri—Augustin Deac: *La Première Internationale et la Roumanie* (1966); Nicolae Copoiu: *Socialiștii români la Zimmerwald. Septembrie 1915 (Magazin istoric, 1967. 2)*; Emil Bădescu: *Din istoria legăturilor revoluționare româno-bulgare 1909—1916* (1966); Gheorghe Unc: *Participarea unităților militare revoluționare române la lupta pentru apărarea Revoluției din Octombrie (Studii, 1967. 5)*; Titu Georgescu: *Semnificația internă și internațională a luptelor muncitorești române din 1933 (Anale de istorie, 1968. 1)*; Gh. Matei—V. Gherghescu: *Insurrecția națională antifascistă din România în lumina unor documente ale timpului de peste hotare (Anale de istorie, 1966. 4)*; Gheorghe Matei: *Date privind contribuția socialiștilor români la păstrarea și dezvoltarea legăturilor de solidaritate internațională a clasei muncitoare în anii 1914—1916 (Anale de istorie, 1970. 2)*. Történetírásunk azonban még korántsem oldotta meg az ezzel a követelménnyel járó fontos kérdéseket.

„A nép forradalmi erőinek, a kommunista pártnak az útja — mutat rá pártunk főtítkára — nem volt mindig sima és egyenes. Az osztályharc és a szocialista építés folyamatában számos akadályt és nehézséget kellett legyőzni, hiányosságok és hibák jelentkeztek, sikertelenségekben is volt részünk. A munkásosztály, a párt soraiban azonban mindig voltak olyan erők, melyek le tudták gyűrni a nehéz pillanatokat, le tudták győzni az akadályokat, és biztosítani tudták a haladást a szocializmus felé.“ A forradalmi munkásmozgalom, a kommunista párt történetét a teljes valóságában csakis úgy mutathatjuk be, ha a maguk összetettségében és sokrétűségében mérjük fel, értékeljük mindazokat a tényeket és körülményeket, amelyek a régi társadalmi rendszer megdöntéséért s a szocializmus építéséért folytatott osztályharc határköveit alkották. Ez a követelmény arra ösztönözte párttörténészeinket, hogy a legmagasabb fokú felelősségérzettel kutassák, tanulmányozzák a forradalmi mozgalom minden fontos eseményét.

Ebből a szempontból tisztázni és újraértékelni kellett olyan fontos kérdéseket, mint a hazai szocialista mozgalom ideológiai és politikai fejlődése; az új típusú párt ideológiai kikristályosodása; a szociáldemokrata pártnak mint a kommunista párt politikai-szervezeti elődjének álláspontja a kor legfontosabb eseményeivel és jelenségeivel kapcsolatban; a szociáldemokrata, majd a szocialista párt keretében kialakuló baloldali szárny és a kommunista csoportok történelmi szerepe; a Kommunista Internacionálé és az RKP viszonya; a kommunista párt álláspontja a munkásosztály és a parasztság szervezésének, mozgósításának, a szociáldemokrata párthoz, valamint a burzsoázia különböző politikai csoportjaihoz való viszonyának, a nemzetiségi kérdés megoldásának fontos problémáiban; a párt stratégiájának és taktikájának helyessége; a munkásegységfront létrehozásának és megszilárdításának történelmi körülményei; a kommunista párt vezető szerepének érvényesülése a népi forradalom folyamatában.

A forradalmi mozgalom fejlődésével kapcsolatos más kérdéseknek a valósághoz hű feltárása és helyes értékelése szükségessé tette elsősorban a forradalmi mozgalom dokumentumainak felkutatását és kiadását. Párttörténészeink, főleg pedig a Központi Bizottság mellett működő Történelmi és Társadalompolitikai Tanulmányi Intézet munkatársai ezen a téren is jelentős munkát végeztek. Az utóbbi években megjelent dokumentumkiadások közül megemlíthjük a következőket: *Documente din istoria mișcării muncitorești din România 1893—1900* (1969); *Documente din istoria mișcării muncitorești din România 1910—1915* (1968); *Documente din istoria mișcării muncitorești din România 1916—1921* (1966); *Presa muncitorească și socialistă din România II. 1900—1921, partea a II-a 1907—1916* (1968 — az első kötet 1964-ben, a

második kötet első része pedig 1966-ban jelent meg —); *Marea Revoluție Socialistă din Octombrie și mișcarea revoluționară și democratică din România. Documente și amintiri* (1967). Ezek mellett fontos szerepet töltenek be olyan összefoglaló, több eseményt átfogó művek, mint: *Din istoria luptelor greviste ale proletariatului din România I—IV*. (1960—1970), valamint bizonyos történelmi események vagy jelenségek átfogó elemzésére, szintézisére törekvő munkák, melyek közül megemlítendő Gheorghe Matei: *Cluburile socialiste la sate 1898—1899* (1968); *Alianța clasei muncitoare cu țărăimea muncitoare în România* (1969); *Armata română în războiul anti-hitlerist* (1965); *Curenți și orientări în istoria filozofiei românești* (1967); *Dezvoltarea suprastructurii socialiste în România* (1966); *Greva generală din România 1920* (1970); Ladislau Bányai: *In sprijinul Republicii Ungare a Sfaturilor* (1969); *Mișcarea muncitorească din România 1893—1900* (1965); N. N. Constantinescu szerkesztésében: *Situația clasei muncitoare din România 1914—1944* (1966); *1 Mai în România 1890—1970* (1970); Ilie Ceaușescu: *Din istoria contractului colectiv în România* (1970); Titu Georgescu: *Organizațiile de masă legale conduse de P.C.R. 1932—1934* (1967); Petre Constantinescu-Iași: *Lupta pentru formarea frontului popular în România* (1966); A. Petric—Gh. Țuțui: *Unificarea mișcării muncitorești din România* (1968).

Történelmi szakfolyóiratainkban, főleg pedig az RKP Központi Bizottsága mellett működő Történelmi és Társadalompolitikai Tanulmányi Intézet folyóiratában, az *Anale de istorie*ban nagyszámú, részletkérdést taglaló tanulmány és cikk jelent meg. Felsorolásuk meghaladja írásunk kereteit. A forradalmi munkásmozgalmunk s pártunk történetének jelenségeit, eseményeit elemző és értékelő cikkek az eddigi hasonló jellegű írásokhoz viszonyítva sokkal elmélyültebben, a történelmi objektivitást jobban szem előtt tartva, a párt elvi útmutatásainak jegyében közelítik meg a felvetett problémákat.

A párttörténet és általában az ország történetének megírásakor természetesen abból kell kiindulni, hogy az összes nagy forradalmi átalakításokat, a társadalmi haladását a dolgozó nép forradalmi, haladó és hazafias erői vitték véghez. „Hazánk életének minden fontos mozzanata — hangsúlyozta Nicolae Ceaușescu elvtárs — összefügg a tömegek harcával, az egész nép harcával, amely a társadalmi haladás mozgató ereje, Románia történetének igazi alkotója.“ A nemzeti és társadalmi felszabadulásért vívott nagy csatákban a széles néptömegek soraiból több legendás híró forradalmár harcos, kiváló politikus és vezető egyéniség emelkedett ki. Ezek, azonosítva magukat a tömegek eszményeivel és érdekeivel, felemelkedve a társadalmi fejlődés objektív követelményei megértésének, az osztályharc törvényei ismeretének színvonalára, jelentős szerepet töltöttek be a forradalmi harc szervezésében és vezetésében, értékesen hozzájárulva ezzel az ország, az egész társadalom haladásához. Forradalmi munkásmozgalmunk, a kommunista párt történetét nem lehet helyesen bemutatni a kiemelkedő forradalmár harcosok tevékenységének tárgyilagos számbavétele és értékelése nélkül. Ezek a forradalmárok ugyanis az osztálycsaták tüzeiben azonosultak a proletariátussal, és igyekeztek érvényre juttatni az elnyomottak érdekeit.

Párttörténezeinknek szem előtt kell tartaniuk azt az ismert marxi—lenini figyelmeztetést, hogy a történelmet emberek alakítják, emberek, erényeikkel és hibáikkal együtt. „A forradalmár harcosok tevékenysége értékelésénél — mutat rá pártunk főtitkára — szem előtt kell tartanunk hozzájárulásukat és szerepüket életük minden egyes időszakában, a munkásmozgalom minden egyes szakaszában. A múltbeli forradalmi harcban elfoglalt helyüket a valóságnak megfelelően és nem attól függően kell értékelni, hogy milyen helyzetük van ma a pártban. Hiba volna eltúlozni egyes vezetők múltbeli érdemeit csupán azért, hogy a történelmet »egybe-

hangoljuk« a jelennel; ez a történelmi igazság meghamisításához vezetne.“ A forradalmi harc, a szocializmus építéséért folyó törekvések folyamatában számos olyan vezető tevékenykedett, aki az egyik vagy másik történelmi szakaszban jelentős szerepet töltött be az események alakulásában, felelősségteljes feladatokat teljesített vagy teljesít ma is pártunk és államunk vezetésében. Az évek folyamán egyesek közülük a természet biológiai törvényeinek érvényesülése folytán nem dolgozhattak és harcolhattak tovább; mások elkövetett hibájuk következtében távoztak funkciójukból, sőt néha a pártból is. Mindezek szem előtt tartásával, a párt történetét, a forradalmi harc egész folyamatát a maga összetettségében kell bemutatni, „a tényeket pedig nem az emberek szubjektív óhajának, nem a pillanatnyi politikai szükségleteknek, nem konjunktúra-szemponthoznak megfelelően kell ismertetni, hanem úgy, ahogy azok megtörténtek, az élet igazságának megfelelően“ — mondotta Ceaușescu elvtárs.

Az utóbbi időben ilyen vonatkozásban is számottevő előrehaladás mutatkozott párttörténeiszink munkájában. Az *Anale de istorie* hasábjain rendszeresen jelennek meg kiemelkedő személyiségekről szóló életrajzi ismertetések és méltatások. Csak néhányat sorolunk itt fel: Constantin Agiu, Aradi Viktor, Olga Bancic, Alexandru Dobrogeanu-Gherea, Encsel Mór, Fónagy János, David Fabian, Farkas Károly, Elena Filipovici, I. C. Frimu, Fóris István, Gaál Gábor, Dr. L. Ghelerter, Dumitru Grofu, Imre Aladár, Constantin Ivănuș, Józsa Béla, Köblös Elek, Müller Kálmán, Gheorghe Niculescu-Mizil, Ocskó Teréz, Elena Pavel-Sírbu, Lucrețiu Pătrășcanu, Ilie Pintilie, Eugen Rozvani, Simó Géza, Filimon Sírbu, Gheorghe Ungureanu, Francisc Wolf-Boczor.

Az említett tanulmányok és cikkek mellett szólni kell még a Történelmi és Társadalompolitikai Tanulmányi Intézet folyóiratában rendszeresen közölt konzultációs anyagokról, összefoglaló írásokról. Az *Anale de istorie*ban Ștefan Mușat aláírásával eddig a következő ilyen jellegű cikkek jelentek meg: *Inceputurile mișcării socialiste și muncitorești din România. Crearea P.S.D.M.R.*; *Mișcarea muncitorească din România în anii 1900—1918*; *Mișcarea muncitorească în anii avântului revoluționar. Crearea Partidului Comunist Român 1918—1921*.

Meg kell jegyeznünk, vannak még a forradalmi munkásmozgalomnak olyan eseményei és mozzanatai, amelyekre párttörténeiszink mind ez ideig nem fordítottak kellő figyelmet. Ilyenek például a kommunisták és antifasiszták ellen folytatott perek, a munkásegység, valamint a munkás akcióegység (sztrájkok, községi és parlamenti választások alkalmával) létrehozásáért folyó harcban elért eredmények és bizonyos, károsan ható baloldalias, szektás jelenségek.

Az egyes kiadók gondozásában és az ország különböző folyóirataiban — köztük a *Korunkban* is — megjelent monográfiák, cikkek és tanulmányok nagymértékben hozzájárulnak a IX. kongresszus kitzte feladat, a Román Kommunista Párt története megírásához. A dokumentumok, részlettanulmányok és más tudományos anyag felhasználásával megírt kézikönyv tudomásunk szerint már elkészült, minden bizonnyal meg is jelenik pártunk félévészázados évfordulójának esztendejében.

Bunta Péter